

ชื่อเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะของอาสาสมัครสาธารณสุขในการแก้ไขปัญหา
จากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชโดยการเสริมสร้างพลังที่สอดคล้องกับ
บริบทและวิถีชีวิตของชุมชน

ผู้วิจัย รุ่ง วงศ์วัฒน์
ประธานที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ศักดิ์ หนูสอน
กรรมการที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรรยา สันตยากร
ดร.จรรยา สารินทร์

ประเภทสารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ส.ด. สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์,
มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2551

คำสำคัญ สมรรถนะ การเสริมสร้างพลัง อาสาสมัครสาธารณสุข
สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาสมรรถนะอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ในการแก้ไขปัญหาจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยการเสริมสร้างพลังที่สอดคล้องกับบริบทและวิถีชีวิตของชุมชน เจาะจงเลือกศึกษาในพื้นที่ตำบลบ้านใหม่สุขเกษม อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย กลุ่มตัวอย่างได้แก่ อสม. จำนวน 60 คน โดยใช้วิธีการศึกษาทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Mixed Method) แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ การเตรียมปัจจัยนำเข้า การค้นหาปัญหาสมรรถนะของ อสม. ในการแก้ไขปัญหาจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช กระบวนการพัฒนาสมรรถนะ อสม. โดยการเสริมสร้างพลัง และการประเมินผลกระบวนการพัฒนาสมรรถนะ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ paired t-test และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการพัฒนาสมรรถนะ อสม. โดยการเสริมสร้างพลังทำให้ค่าคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะด้านความรู้ ด้านทักษะและด้านพฤติกรรมในการแก้ไขปัญหาจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของ อสม. หลังเข้าร่วมกระบวนการสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกระบวนการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p\text{-value} < 0.001$) โดยพบว่า การเสริมสร้างพลังมีความเหมาะสมกับการประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเนื่องจาก ได้มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับปัญหาจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ซึ่งเป็นสิ่งที่ อสม. ค้นเคยและส่วนหนึ่งในวิถีชีวิต ซึ่ง อสม. แต่ละคนมีประสบการณ์และมีความรู้ที่ฝังลึกในตัวเกี่ยวกับสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่แตกต่างกัน

ทำให้เกิดมีมุมมองที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่หลากหลายและสามารถพัฒนาสมรรถนะได้อย่างเป็นธรรมชาติ ประกอบกับกิจกรรมการเสริมสร้างพลังที่มีความยืดหยุ่นสูง สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างอิสระ รวมทั้งการจัดสิ่งแวดล้อมและสถานที่ให้เอื้ออำนวยต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สิ่งเหล่านี้ช่วยเสริมและกระตุ้นให้ อสม. เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างสอดคล้องกับบริบทและวิถีชีวิตของชุมชน ส่งผลให้ อสม. เกิดการพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ เกิดทักษะในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนมีพหุคุณนิสัยที่ดีในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งทำให้อสม. เกิดความมั่นใจในการจัดทำแผนงานหรือโครงการที่เป็นปัญหาในชุมชนเพื่อเสนอให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มากขึ้น การศึกษาครั้งนี้มีข้อเสนอแนะว่า การเสริมสร้างพลังในระดับบุคคลควร เริ่มต้นที่การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตรงของบุคคลก่อนเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและสร้างการยอมรับของกลุ่ม โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการจัดการความรู้ การประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมและการรับรู้บทบาท ทั้งนี้กิจกรรมการพัฒนาสมรรถนะควรมีบรรยากาศและสถานที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความยืดหยุ่นสูงและเหมาะสมกับบริบทและวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งการนำกระบวนการไปใช้ควรประยุกต์ใช้ในชุมชนที่มีสภาพคล้ายคลึงกันต่อไป

Title A DEVELOPMENT OF VILLAGE HEALTH VOLUNTEERS' COMPETENCY ON PESTICIDE PROBLEM SOLVING BY EMPOWERMENT WHICH WAS APPROPRIATE FOR CONTEXT AND LIFESTYLE IN COMMUNITY

Author Rung Wongwat

Advisor Assistant Professor Narongsak Noosorn, Ph.D.

Co-Advisor Assistant Professor Chanjar Suntayakorn, Ph.D.
Charoon Sarin, Ph.D.

Academic Paper Thesis Dr.P.H. in Public Health, Naresuan University, 2008

Keywords Competency, empowerment, village health volunteer, pesticide

ABSTRACT

The aim of this action research was to study the process for enhancing the competency of village health volunteers in pesticide problem-solving by using the empowerment approach that was consistent with community's context and lifestyles. This research was done among 60 village health volunteers, selected by using the purposive sampling method, in Ban Mai Suk Kasem sub-district, Kong Krailat district, Sukhothai province. This research study used the mixed "qualitative and quantitative" method. The steps for this study were divided to four phases: (1) study of input factors; (2) study of competency in pesticide problem-solving of village health volunteers, and lifestyles and context of community; (3) village health volunteers' competency development process; and (4) evaluation of the competency development process. The statistical analyses used in this study were paired t-test and content analysis.

The results showed that the competency development process using the empowerment approach could significantly increase village health volunteers' competency scores in terms of knowledge, skills, and behaviors at p -value < 0.001 . It was also found that the empowerment process was appropriate for village health volunteers' competency development and suitable for pesticide problem-solving as it

focused on the sharing of knowledge of pesticide use as part of volunteers' lifestyles. The volunteers had actually had different experiences and tacit knowledge resulting in different perspectives in dealing with the problems. The competency development process, which was highly flexible, could naturally encourage the volunteers to freely participate in the problem-solving activities, in the environments and venue organized in such a way that learning was facilitated. These helped motivate the volunteers to share knowledge in a manner that was consistent with community's context and lifestyles. And they all could gain more knowledge and skills as well as adopt a good behavior in problem-solving. Moreover, the process also increased volunteers' self-confidence in designing plans or projects to resolve community problems for submission to agencies concerned. It is thus recommended that the empowerment of individuals should begin with the exchange of their direct experiences so as to create the sense of participation and acceptance, by applying the principles of knowledge management, participatory workshop, and role perception. The competency enhancement activities should have the atmosphere and venue that facilitate knowledge sharing, with a high degree of flexibility consistent with the community's context and lifestyles. And the application of this approach should be made in the community which has similar characteristics.